

Rød skogfrue - flotteste frua i furuskogen

Hun har sin egen handlingsplan og lever i et trekantforhold. Hun trives bare i helt spesielle skogtyper, og hun lar seg definitivt ikke bestøve av hvem som helst. Orkidéen rød skogfrue har ikke gjort det lett for seg selv.

Den staselige orkidéen rød skogfrue finner vi i kalkrike og halvåpne skogstyper. Men da skal vi riktignok ha flaks, for særlig mange eksemplarer er det ikke snakk om, selv om vi ser landet under ett. I Norge er den bare funnet i østnorsk kalkfuruskog og såkalt lågurtgranskog. Arten er på "Norsk rødliste for arter 2010" klassifisert som "sterkt truet" her i landet, noe som vil si at den har en bestandssituasjon med en svært begrenset populasjon og et lavt individtall.

Dette er likevel et steg i riktig retning for skogfrua, som i 2006 var klassifisert som "kritisk truet". Den forbedrede statusen skyldes i hovedsak at orkidéen har fått sin egen handlingsplan. Gjennom arbeidet med denne, er det oppdaget flere nye planter, og voksestedene er sikret på ulike vis.

Lever i et trekantforhold

Det er ikke alle arter forunt å ha en egen handlingsplan. Men det kan skogfrua saktens trenge, for hun har mange odds mot seg.

Rød skogfrue har små, kortlivede frø uten opplagsnæring. Den regnes som svak for konkurranse, det vil si at arten lett bukker under i konkurranse med andre plantearter.

I tillegg har skogfrua en særdeles komplisert bestøvningsbiologi. Hun lar seg bare bestøve av en spesiell gruppe såkalte solitære bier. Disse biene danner ikke egne bisamfunn, og det finnes svært få arter av dem, trolig bare én eller to.

Rød skogfrue er også, i likhet med mange andre orkidéer, avhengig av visse sopparter. Disse soppene, sammen med bartrær, forsyner henne med næring gjennom røttene i et slags trekantforhold.

Hun har i tillegg "valgt" å trives i kalkfuruskog, en skogtype som i seg selv er truet i Norge. Hun trives best i halvskygge, og følgelig er både gjengroing og skogbruk potensielle trusler for arten. Ja, selv det vakre utseende kan være en trussel for skogfrua, fordi planten blir utsatt for plukking og oppgraving.

Denne røde skogfrua har fått navn og kalles "Dronningen". Foto: Kristin Thorsrud Teien

Rød skogfrue omtales i Madame Cappelens flora fra 1815.

Kilde: Nord-Jarlsberg museum

Omtalt av Carl von Linné og Madame Cappelen

Det er noe staselig og litt opphøyet over den røde skogfrua, ikke minst når vi ser kulturhistorisk på henne. Hun er omtalt av den kjente botanikeren Carl von Linné som ”blomsten i knappullet på svensk naturvitenskap”.

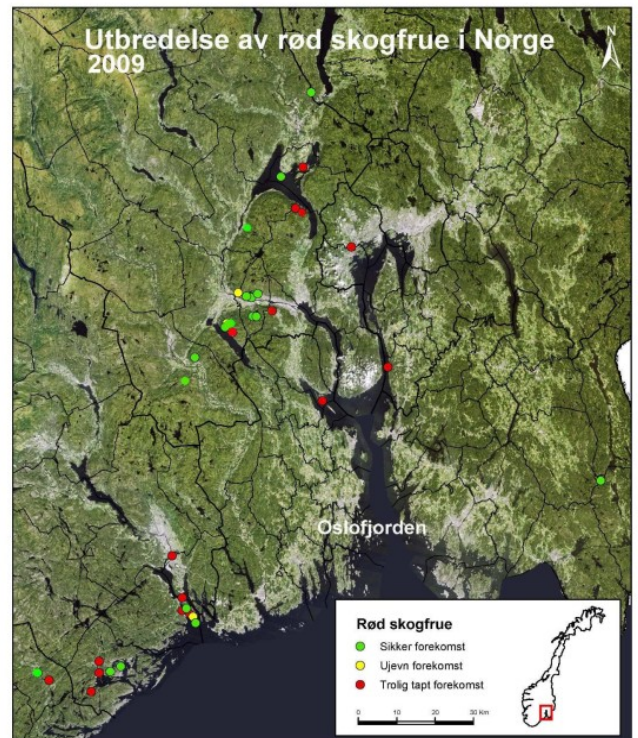
I Norge ble rød skogfrue først registrert i 1810, og planten omtales av Madame Cappelen i floraen ”Vildvoksende Planter på Eidsfos og omegn” i 1815. Og i dette området lever den røde skogfrua sitt kompliserte halvskyggeliv ennå, nesten 200 år senere, noe som har ført til at Nedre Eiker kommune fikk et spesielt ansvar for arten i 2008.

Rød skogfrues utbredelse

Rød skogfrue er oppført som sterkt truet på rødlistene i flere europeiske land som Finland, Storbritannia, Danmark, Latvia, Litauen og Tsjekkia. Den er også regnet som sårbar i land som Estland, Ukraina, Slovakia, Tyskland og Russland. Den er fredet i flere av disse landene. I Sverige er den også fredet, og oppført som nær truet.

Kartet til venstre viser utbredelsen av rød skogfrue i Norge i 2009. De grønne punktene viser sikre forekomster, de gule viser ujevne forekomster og de røde viser forekomster som trolig er tapte.

Kilde: Direktoratet for naturforvaltning

Hva gjøres?

Rød skogfrue har fått status som en **prioritert art** i en forskrift etter naturmangfoldloven.

For prioriterte arter er uttak, skade og ødeleggelse forbudt. Om nødvendig kan det også lages regler som beskytter området der arten lever. Staten kan gi tilskudd til tiltak for å ta vare på den prioriterte arten.

Handlingsplan

Direktoratet for naturforvaltning har laget en handlingsplan for rød skogfrue, som Fylkesmannen i Buskerud har ansvar for å følge opp.

<http://www.dirnat.no/content/484/Handlingsplan-for-rod-skogfrue>

Kontakt

Miljøverndepartementet
Epost: postmottak@md.dep.no
Telefon : 22 24 90 90

Direktoratet for naturforvaltning
Epost: postmottak@dirnat.no
Telefon : 73 58 05 00

Publisert på regjeringen.no
20. mai 2011